

CRISIS RE-THICS. Praktyki badawczo-etyczne w naukach społecznych podczas kryzysów społecznych - przypadki powodzi z 1997 i 2010 roku, pandemii COVID-19 i wojny w Ukrainie

Streszczenie popularnonaukowe

Prowadzenie badań społecznych w kryzysach społecznych, na przykład w czasie pandemii, podczas wojny czy powodzi, jest jednocześnie bardzo ważne i bardzo trudne. Z jednej strony społeczeństwo chce i ma prawo wiedzieć, co się dzieje: jak inne osoby postrzegają sytuację, co się u nich dzieje, jak podejmuje się decyzje. Z drugiej strony jest to sytuacja bardzo stresująca i niekiedy ostateczna, o czym myślimy, jest udział w badaniach. Dodatkowo pewne grupy osób są szczególnie narażone na ciężkie przeżycia, na przykład służby ratunkowe czy osoby wspierające migrantów przymusowych w organizacjach pozarządowych.

Osoby prowadzące badania społeczne muszą brać pod uwagę tak skomplikowaną sytuację i decydować, czy kontynuować istniejące projekty badawcze i czy rozpocząć nowe. Sytuacje kryzysowe z konieczności więc wpływają na to, jak badania społeczne wyglądają. Na przykład w czasie pandemii osoby prowadzące badania część projektów zawieszały, z części rezygnowały, a część kontynuowały, dokonując mniejszych lub większych zmian. Pojawiały się też zupełnie nowe projekty dotyczące samej pandemii, na przykład pomagania czy edukacji zdalnej. Środowisko badawcze komunikowało się też ze sobą w kontekście odczuwalnych w Polsce skutków wojny w Ukrainie i formułowało zalecenia etyczne dotyczące badania na przykład osób migrujących przymusowo narażonych w ramach badań na wtórną traumatyzację.

Jak widać powyżej, kryzysy społeczne tworzą kontekst badań sprzyjający zmianom. Mogą one mieć charakter trwały. W przypadku pandemii, na przykład, do standardowej, a nie wyjątkowej, praktyki badawczej weszły wywiady zdalne. Ciekawi nas, jak inne kryzysy zmieniają na stałe badania społeczne. Dlatego zdecydowaliśmy się zbadać trzy typy kryzysów – powodzie z lat 1997 i 2010, pandemię COVID-19 i wojnę w Ukrainie – by te zmiany opisać, porównać i sformułować katalog dobrych praktyk badawczo-etycznych, które mogą być przydatne w środowisku w przypadku przyszłych kryzysów.

W projekcie stosujemy zaawansowaną metodologię jakościową, by zebrać dane przekrojowe i pogłębione. Będziemy więc przeprowadzać wywiady z pojedynczymi osobami prowadzącymi badania, ale też osobami odpowiedzialnymi za zarządzanie uczelniami czy zasiadającymi w komisjach etycznych. Planujemy też wywiady grupowe z całymi zespołami badawczymi, które pokażą, jak z sytuacją kryzysową radzi sobie cała grupa naukowa. W projekcie zaplanowaliśmy też nowatorskie rozwiązania metodyczne. Na warsztatach badawczych przedyskutujemy z samymi badanymi nasze analizy i interpretacje, a w ramach autoetnografii kolaboratywnej będziemy analizować nasz własny sposób pracy w tym projekcie.